

Redengevende omschrijving boerderijcomplex

Den Hoek 1 te Cromvoirt gemeente Vught

drs. Elke de Rooij

Objectgegevens

Adres : Den Hoek 1
Postcode : 5266 AS
Plaats : Cromvoirt

Eigendom : fam. De Lange en fam. Kemps

Algemene gegevens

Oorspronkelijke functie : boerderij en schuur
Huidige functie : woonhuis en schuur
Bouwjaar : 1912
Bezoekdatum : 10 januari 2013 en 15 augustus 2014

Beschrijving

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

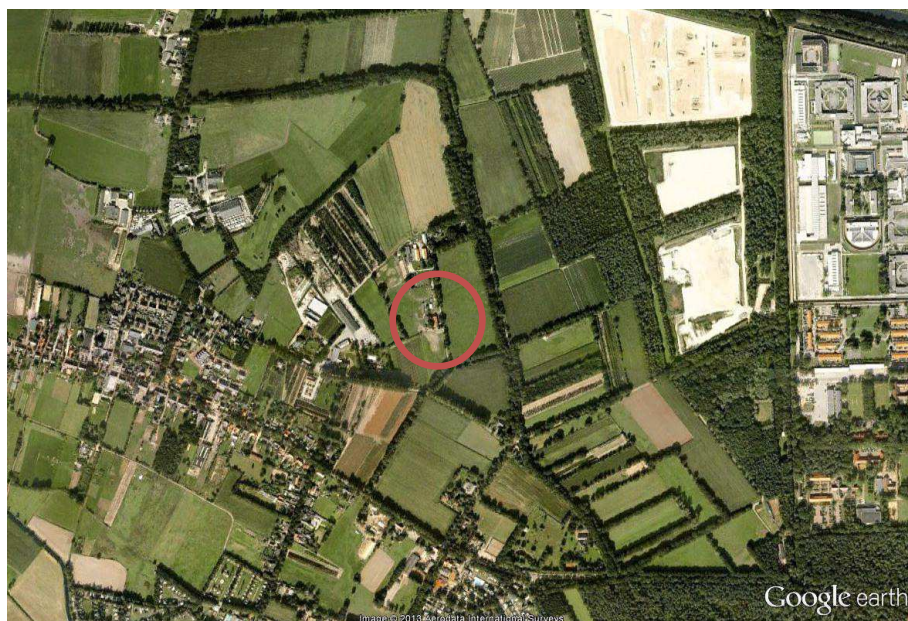
In het buitengebied ten oosten van het dorp Cromvoirt ligt aan de straat Den Hoek een boerderijcomplex met een lange historie. Het complex bevindt zich nog binnen de Cromvoirtsedijk. Het bestaat uit een langgevelboerderij uit 1912 en een Vlaamse schuur die vermoedelijk uit dezelfde tijd stamt. De boerderij is met de nokas parallel aan de weg Den Hoek gelegen, op een aantal meters afstand daarvan. De Vlaamse schuur bevindt zich direct achter de boerderij, eveneens met de nokas parallel aan de weg. Het woongedeelte van de boerderij is links gesitueerd, het voormalige bedrijfs gedeelte rechts. Bij het woongedeelte is een siertuin aangelegd, links daarvan ligt een oprit die naar het erf aan de achterzijde leidt. Bij het bedrijfs gedeelte bevindt zich gras en tegen de rechter kopgevel is een gedeelte bestraat.

Al voor 1912 stond op deze locatie een boerderij met bijgebouwen. In 1811-1832 was de grond in bezit van Cornelis Malingre, een wijnkoper uit Heusden. Op de eerste steen van de huidige boerderij staat de naam van de weduwe Mallengre-Heijligers vermeld. Aan het begin van de negentiende eeuw bestond het complex uit een boerderij, twee schuren en (waarschijnlijk) een bakhuisje. Het bakhuisje is te herkennen als het kleine vierkant dat direct achter de boerderij staat ingetekend op het Kadastraal Minuutplan (zie afbeelding). Opvallend is dat de schuur die zich op de plaats van de huidige schuur bevindt, een kleine uitbouw heeft. Ook dit zou een bakoven kunnen zijn.

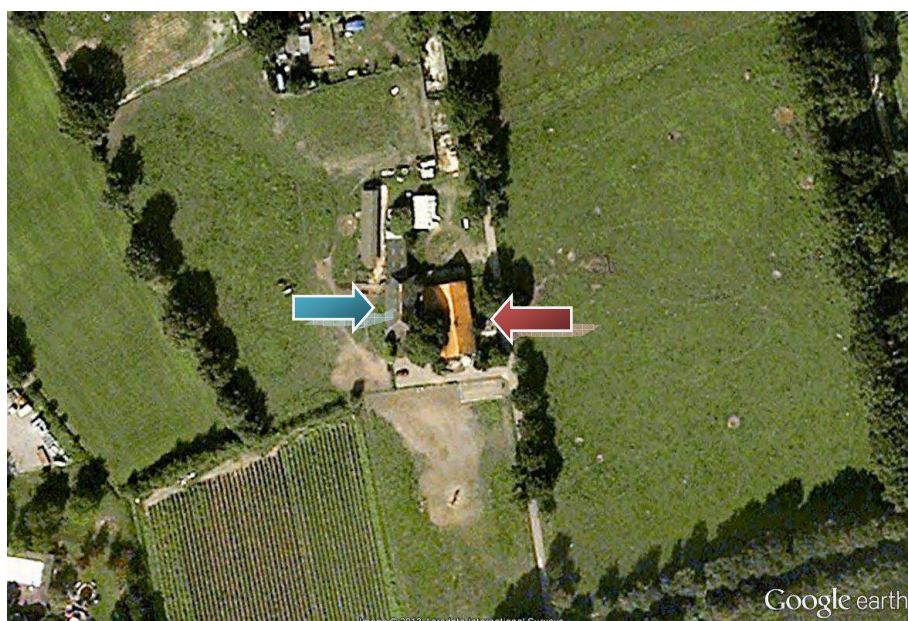
De eenlaags boerderij met rechthoekige plattegrond is opgetrokken in rode baksteen en gemetseld in kruisverband met een kalkvoeg. De voorgevel is uitgevoerd met een snijvoeg. Bovenaan de gevels zijn uitkragingen gemetseld, die bij de langsgevels zijn versierd met een overhoekse muizentand en bij de kopgevels met een bloktand. Tegen de achtergevel staat een melkruimte van enkele decennia oud. De boerderij wordt afgedekt door een zadeldak met rode muldenpannen. De melkruimte is voorzien van een lessenaardak. Ter hoogte van de linkerkopgevel en op de scheiding van het woon- en bedrijfs gedeelte steken gemetselde schoorstenen door de nok. Het gebouw en dan met name het woongedeelte is in de jaren 1960 vrij grondig vernieuwd. De meeste openingen zijn voorzien van een nieuwe invulling. Indien het gaat om een oorspronkelijke invulling, wordt dit vermeld. Het houtwerk heeft de kleuren wit, okergeel en donkergroen.

De eenlaags schuur met rechthoekige plattegrond had van oorsprong vermoedelijk houten wanden, al dan niet met een gemetselde plint. In de huidige situatie heeft de voorgevel een gemetselde plint en houten wand, de andere gevels zijn vernieuwd in kalkzandsteen. Aan de noord- en zuidzijde zijn aanbouwen (jaren 1980) in kalkzandsteen opgetrokken. Het gebouw wordt afgedekt door een schilddak met asbesthoudende golfplaten. Aan de rechterzijde heeft het dak een wolfeind. Van oorsprong zal de schuur een dak van stro of riet hebben gehad. De aanbouwen worden afgedekt door lessenaardaken met asbesthoudende golfplaten.

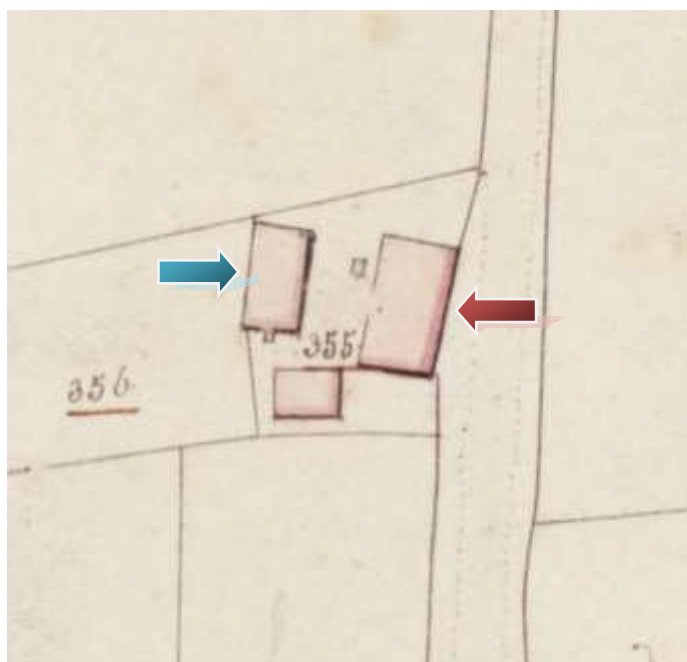
Het gebouw heeft de typologie van een zijlangsdeelschuur. Dat houdt in dat de deel, waar karren het gebouw in werden gereden, zich in de lengte en aan de zijkant van het gebouw bevindt. De deel wordt gemarkeerd door hoge dubbele deuren. Ook de gebintconstructie aan de binnenzijde is opgezet volgens het principe van de zijlangsdeel. Een dergelijke constructie is karakteristiek voor Vlaamse schuren. Deze schuur is daar een laat voorbeeld van.

*Luchtfoto van Cromvoirt en omgeving. Het boerderijcomplex is omcirkeld.
Bron: Google Earth*

Een detailopname van het boerderijcomplex. De rode pijl wijst de boerderij aan, de blauwe pijl de Vlaamse schuur. Bron: Google Earth

*Het boerderijcomplex op het Kadastraal Minuutplan 1811-1832.
De pijl wijst de voorganger van de huidige boerderij aan.
Bron: www.watwaswaar.nl*

Boerderij

Voorgevel

De voorgevel van het woongedeelte bevat links twee vensters, dan de voordeur en rechts daarvan nog een venster. De vensters zijn vernieuwd en voorzien van kleine roedenverdeling en voorzetramen. Met het vernieuwen van de vensters is aan de bovenzijde een nieuwe rollaag aangebracht en aan de onderzijde lekdorpeltegels. De voordeur is vernieuwd en voorzien van een bakstenen omlijsting uit de jaren 1960. Links van de voordeur is een hardstenen plaat ingemetseld. Hierop staat de tekst: "EERSTE STEEN GELEGD DOOR MEVROUW WED. C.M. MALLENGRÉ HEIJLIGERS 19 3/6 12". Het bedrijfsgedeelte bevat vier getoogde zesruits betonnen stalramen met ventilatieopeningen en gemetselde lekdorpels. Boven de ramen is een rollaag gemetseld. De ramen zijn alle nieuw aangebracht, de tweede van links op de plaats van de voormalige potstaldeuren. Het metselwerk laat zien dat de deuren onder een korfboog waren geplaatst. Boven het inboetwerk bevindt zich een oorspronkelijk houten luik. Bovenaan de gevel zijn smeedijzeren muurankers aangebracht; korte bij het woongedeelte en lange bij het bedrijfsgedeelte. Het dakvlak bevat geen bijzonderheden.

Voorgevel woongedeelte

Eerste steen

Voorgevel vanaf de rechterzijde

Voormalige staldeuropening

Oorspronkelijk houten luik

Linkerzijgevel

Links op de begane grond is een stolpraam met roedenverdeling nieuw aangebracht. Vermoedelijk was op deze plaats aanvankelijk een opkamervenster. Rechts bevindt zich onder een rollaag een nieuw aangebrachte pui met een groot raam op een houten borstwering en een deur met roedenverdeling. In het midden laat inboetwerk zien dat hier ooit een staand raam aanwezig was. De verdieping bevat twee vierruits ramen onder rollagen. Even boven de rollagen zijn de oorspronkelijke strekken nog in het metselwerk aanwezig. In de top rust de schoorsteen als het ware op een gemetselde console. Ter hoogte van de balklaag en gordingen bevinden zich smeedijzeren muurankers op de gevel.

Hoek linkerzijgevel/voorgevel

Verdieping met oorspronkelijke strekken

Bloktand en schoorsteen met console

Rechterzijgevel

De rechterzijgevel is de kopgevel van het bedrijfsgedeelte. Deze bevat op de begane grond drie getoogde loopdeuren onder een rollagen, en daartussen twee getoogde zesruits betonnen stalramen met ventilatieopeningen en gemetselde lekdorpels. Rechts sluit de aangebouwde melkruimte op het hoofdvolume aan. Hierin bevindt zich een dubbele deur met kleine roedenverdeling. De verdieping van het hoofdvolume bevat in het midden een oorspronkelijk houten hooiluik met een vernieuwd tweeruits bovenlicht. Aan de bovenzijde bevindt zich de oorspronkelijke strek, aan de onderzijde een gemetselde lekdorpel. Ter hoogte van de balklaag en gordingen bevinden zich smeedijzeren muurankers op de gevel. Geheel bovenaan is een eenvoudige toppilaster gemetseld.

Hoek voorgevel/rechterzijgevel

Begane grond rechterzijgevel

Hooiluik

Achtergevel

Links bevindt zich de melkruimte, die aan deze zijde vijf ramen met lekdorpeltegels bevat. Opzij bevat de aanbouw een raam en een loopdeur. Rechts hiervan bevinden zich in de achtergevel van het hoofdvolume een getoogde loopdeur onder rollaag en een getoogd zesruits betonnen stalraam onder rollaag. Het woongedeelte bevat een groot venster met kleine roedenverdeling en een deur met bovenlicht, die gezamenlijk onder een oorspronkelijke getoogde rollaag zijn geplaatst. Rechts hiervan zijn een vierruits venster, een groot venster met kleine roedenverdeling en een groot doorzonraam met bovenlicht onder rollagen geplaatst. Smeedijzeren muurankers markeren de plaats van de balklaag. In het dakvlak bevindt zich een klein dakraam.

Achtergevel

Oorspronkelijke toog boven de deur

Interieur

Het interieur van het woongedeelte is in de jaren 1960 grondig vernieuwd. Het voormalige bedrijfs gedeelte is nog ingericht als grupstal. De muren zijn voorzien van penanten, waarop behakte houten dwarsbalken rusten. Hierop rust de gezaagde houten zoldering, die bereikbaar is via een losse trap. De dwarsbalken worden ondersteund door een ijzeren ligger en palen. De hooizolder is een open ruimte waar de gezaagde houten spanten zichtbaar zijn. Het dak is hier niet geïsoleerd. De balken zijn met ijzeren bouten aan elkaar bevestigd.

Grupstal

Kapsanten

Bouten in de houten kap

Vlaamse schuur

Voorgevel

De voorgevel bestaat uit een gemetselde plint met daarop een houten wand. De plint is opgetrokken in hergebruikte baksteen en gemetseld in kruisverband met een specievoeg. De specievoeg laat zien dat de plint in ieder geval niet uit het begin van de twintigste eeuw stamt. Er is dus sprake van reparatie/vernieuwing, maar op traditionele wijze. De houten wand bevat drie vierruits ramen en twee opgeklampte loopdeuren.

Voorgevel vanaf de linkerkzijde

Voorgevel vanaf de rechterzijde

Linkerzijgevel

Tegen de linkerzijgevel is links een aanbouw in kalkzandsteen opgetrokken. Het volume heeft geen cultuurhistorische waarde. Direct rechts van de aanbouw bevindt zich de dubbele deeldeer.

Linkerzijgevel

Rechterzijgevel

Ook tegen de rechterzijgevel staat een forse aanbouw in kalkzandsteen. Het volume heeft geen cultuurhistorische waarde. Links ervan bevindt zich de deel, echter de deuren zijn niet meer aanwezig. De ruimte is open. De houten staander op de hoek bevat nog een duim van de deur. Het wolfeind zal van oorsprong ook een eindschild zijn geweest.

Rechterzijgevel

Achtergevel

De lage achtergevel is volledig opgetrokken in kalkzandsteen. De muur bevat twee loopdeuren en twee stalramen. De gevel heeft cultuurhistorische waarde vanwege de historische plaats en hoogte. De materialisering is niet cultuurhistorisch waardevol.

Achtergevel

Interieur

Het interieur wordt gedomineerd door de houten gebintconstructie van het gebouw. Deze bestaat uit vier achter elkaar geplaatste en onderling gekoppelde gebinten met een opzet die zo karakteristiek is voor een Vlaamse schuur: aan de ene zijde van ieder gebint bevindt zich een ankerbalk, aan de andere zijde een dekbalk die een stuk oversteekt. Onder de overstekende dekbalken bevindt zich de zijlangsdeel. De gebinten zijn voorzien van korbelen en windschoren. Op een aantal balken zijn telmerken in de vorm van Romeinse cijfers aanwezig. De kap wordt gedragen door vier houten spanten die op de gebinten zijn geplaatst. Het gaat om traditionele schaarspanten met twee horizontale balken. Op de horizontale balken rusten gordingen en daarop liggen de sporen. In de kap is naaldhout toegepast, deels gekantrecht en deels rondhout. De gebinten lijken te zijn vervaardigd van eikenhout. De balken zijn grotendeels met houten pennen aan elkaar bevestigd, maar er zijn ook bouten en spijkers toegepast. De constructie is nagenoeg oorspronkelijk en compleet. Het eerste gebint vanaf de linkerzijde heeft een deels afgezaagde staander. De middelste twee gebinten waren voorzien van een tweede laag geplaatste ankerbalk. Deze is bij het derde gebint vanaf de linkerzijde niet meer aanwezig. Tussen de gebinten zijn muurtjes geplaatst om de ruimte in te delen. Er is deels sprake van een zoldervloer. Het gaat om elementen die later zijn aangebracht.

Gebint met dekbalk (links), ankerbalk (rechts) en een tweede laag geplaatste ankerbalk

Ankerbalk, korbeel en windschoren

Dekbalk en korbeel

Gebintstaander met dekbalk

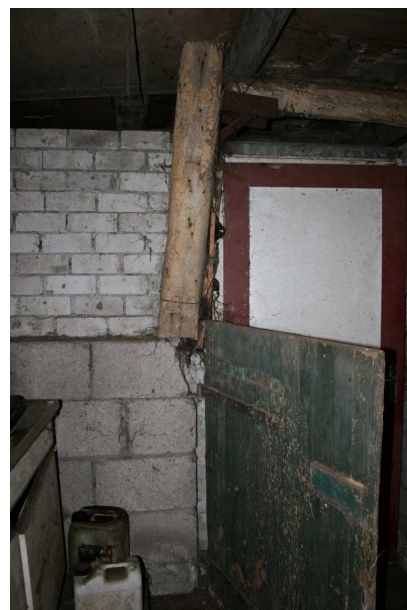
Telmerk IIII gekrast

Telmerk IIII gehakt

Spant

Afgezaagde staander

Waardering

Cultuurhistorische waarden

De boerderij en de schuur zijn cultuurhistorisch van belang als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Cromvoirt aan het begin van de twintigste eeuw. De boerderij is van belang als voorbeeld van de typologische (door)ontwikkeling van een langgevelboerderij. De schuur is van belang als voorbeeld van de typologische (door)ontwikkeling van een Vlaamse schuur.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De boerderij is architectuurhistorisch van belang als voorbeeld van een langgevelboerderij uit 1912. De hoofdopzet, de gebruikte materialen en detailleringen geven het gebouw een uitstraling die karakteristiek is voor deze bouwperiode.

De schuur is architectuurhistorisch van belang als voorbeeld van een zijlangsdeelschuur die vermoedelijk uit het begin van de twintigste eeuw stamt. De hoofdopzet en de van oorsprong gebruikte materialen zijn traditioneel en ambachtelijk. De toepassing van een andere houtsoort voor de constructie is karakteristiek voor het begin van twintigste eeuw.

Situationele en ensemblewaarden

Vanwege de combinatie van de boerderij en de Vlaamse schuur is sprake van ensemblewaarde. De gebouwen zijn van stedenbouwkundige betekenis als onderdeel van de historische bebouwing van Cromvoirt. De beide objecten zijn van beeldbepalende betekenis voor de omgeving.

Gaafheid en herkenbaarheid

De hoofdvorm van de boerderij is gaaf bewaard gebleven. De oorspronkelijke indeling is bij de verbouwing in de jaren 1960 op een aantal plaatsen gewijzigd, maar herkenbaar gebleven. De invulling van de gevelopeningen kan op een aantal plaatsen op meer passende wijze worden vormgegeven. Het muurwerk en de detailleringen (voor zover aanwezig) zijn nog gaaf. In het interieur van de stal is een aantal cultuurhistorisch waardevolle elementen bewaard gebleven, zoals de muurdammen met houten dwarsbalken, de hooizolder en de kapspanten. Ook de hoofdvorm van de schuur is gaaf bewaard gebleven. De achtergevel is geheel vernieuwd in kalkzandsteen, maar de opzet is nog oorspronkelijk. De twee kopgevels zijn voorzien van aanbouwen, eveneens in kalkzandsteen. Naast de aanbouwen zijn de zo karakteristieke deeldeuropeningen nog aanwezig. De voorgevel laat een meer oorspronkelijk beeld zien. De oorspronkelijke dakbedekking is vervangen door golfplaten, maar de vorm van het dak is authentiek. De houten constructie verkeert volledig in de oorspronkelijke staat.

Zeldzaamheid

Vanwege de aanwezigheid van een 'moderne' Vlaamse schuur bij een langgevelboerderij uit 1912 is sprake van relatieve zeldzaamheid.